

Klimaatverandering: De urgentie rond de 2°C

Wie volgt ons?

Interview met Wim Van Hyfte

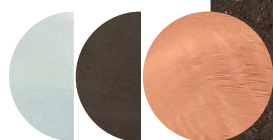
PhD – Global Head of ESG

Investments & Research

en Vincent Compiègne

Deputy Global Head, ESG

Investments & Research

JUNI 2019

Marketing communicatie

Klimaatverandering: De urgentie rond de 2°C

Wie volgt ons?

195 landen ondertekenden in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs. Maar in 2018 tekenden slechts 20 staats- en regeringsleiders present op de COP 24.

Wim Van Hyfte, PhD, Global Head of ESG Investments and Research, en Vincent Compiègne, Deputy Global Head, ESG Investments and Research, hebben het over beleggen in een tijdperk van klimaatverandering en energieomslag.

Wim Van Hyfte

PhD – Global Head of ESG Investments & Research

Hebben we de klimaatverandering onderschat?

Klimaatverandering was naar verluidt slechts een theorie, maar kijk maar eens naar het weerbericht op tv. Verzekeringsmaatschappijen houden zich bezig met het voorspellen van de frequentie, intensiteit en kostprijs van extreme weersomstandigheden. We hebben het niet over één specifieke orkaan die je trip naar Disney verknalde, of over een sneeuwstorm in Courchevel. Het bewijs ligt in de intensiteit van de extreme weersomstandigheden die we overal zien. Volgens de verzekeringsmaatschappij Munich Re is het aantal extreme weersomstandigheden de afgelopen dertig jaar verdubbeld. Klimaatverandering kost naar schatting zo'n 1,2 biljoen USD per jaar. Dat komt overeen met 1,6% van het bbp. We spreken nu al bijna zestig jaar over klimaatverandering.

Dereikwijde een omvang ervan is de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden, en gaat verder dan louter het milieu. Het is de 'ultieme risicovermenigvuldiger' geworden voor de maatschappij, die maatschappelijke druk creëert zoals economische ongelijkheid, gezondheidsproblemen bij de mens, migratie en zelfs spanningen tussen landen.

Vincent Compiègne

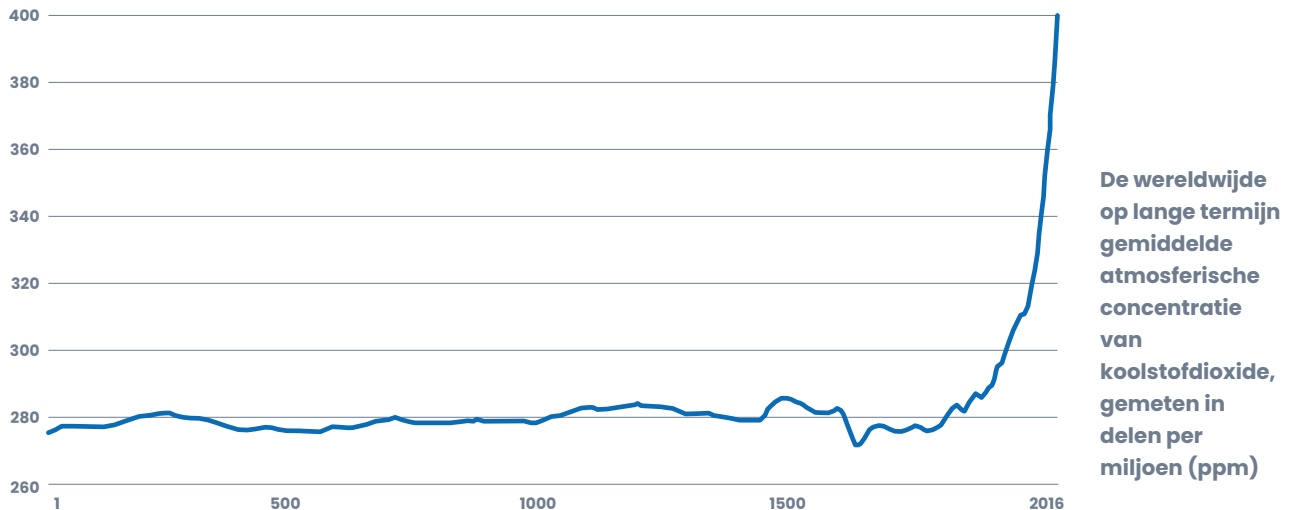
Deputy Global Head, ESG Investments & Research

Hoe staat met het de wetenschap?

Welke bewijzen zijn er? Wetenschappers kunnen de hoeveelheid koolstofdioxide en broeikasgassen (BKg) meten die wordt uitgestoten door stalen van fossielen, ijs en rotsen te onderzoeken. Wanneer we er 2000 jaar data bijnemen, kunnen we eenvoudig zien dat de hoeveelheid CO2 in de atmosfeer sterk is toegenomen sinds het begin van de Industriële Revolutie in 1751. De grafiek is gewoonweg verbluffend: hij toont aan dat zowat de helft van alle door de mens opgewekte koolstofdioxide-uitstoot sinds het begin van de Industriële Revolutie de afgelopen 40 jaar is gegenereerd. Dat zegt het IPCC, het Intergovernmental Panel on Climate Change. En wat wetenschappers niet vermelden, is dat het generaties kan duren alvorens natuurlijke processen de CO2 en andere broeikasgassen die al in de atmosfeer zitten verdrijven.

Afbeelding 1: Koolstofdioxide over twee millennia

Atmosferische CO2 concentratie (ppm)

Bron: Scripps CO2 Program

Hoe beïnvloedt klimaatverandering mijn beleggingen?

Klimaatverandering dat door de mens is veroorzaakt als gevolg van de uitstoot van BKG, heeft vergaande economische gevolgen. Het aanpakken van de opwarming van de aarde is een wereldwijde uitdaging die de volledige waardeketen beïnvloedt. We kunnen ons absoluut geen enkel onderdeel van de economie of ons leven voorstellen dat geen energie of warmte nodig heeft. De meerderheid daarvan wordt nog steeds opgewekt door fossiele brandstoffen te verbranden. Het aanpakken van klimaatverandering impliceert de omslag naar een economie die nul koolstof produceert. Met andere woorden, een wereld waarin geen fossiele brandstoffen worden verbrand in domeinen zoals vervoer, elektriciteitsopwekking en industriële processen. Net zoals bij elke analyse is het bijzonder belangrijk om zowel de risico's als kansen in kaart te brengen. De energieomslag is zeer belangrijk voor klimaatgerelateerde risico's, en mogelijke kansen. Voorbeelden van klimaatgerelateerde risico's omvatten toegenomen kosten als gevolg van veranderend beleid en evoluerende uitstootregels, verschuivingen in vraag en aanbod van bepaalde grondstoffen, producten en diensten. Klimaatverandering kan ook de activa van bedrijven in waarde doen verminderen, en mogelijk resulteren in zogenaamde 'stranded assets'. Zal de energieprijns fors stijgen wanneer we de uitstoot gaan belasten? Zullen energiecentrales minder waard zijn dan hun huidige waarde op de balans? Zullen oliereserves minder waardevol worden indien de vraag tot onder de voorspellingen zakt? Er wordt voorspeld dat de productie van nieuwe olie- en gasvelden, naast degene die al in productie of ontwikkeling zijn, niet verzoenbaar is met het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5°C. Dat betekent dat alle verwachte capex in nieuwe olie- en gasvelden ter waarde van 4,9 biljoen USD niet verzoenbaar is met het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5°C. Anderzijds, zijn er ook opportuniteiten. Sommige bedrijven doen nu al de nodige inspanningen om de BKG terug te dringen. Sommige daarvan reduceren hun eigen uitstoot, of zorgen ervoor dat het uiteindelijk gebruik van hun producten duurzamer is voor consumenten. Andere ontwikkelen nieuwe duurzame technologieën...

Wie zal deze revolutionaire veranderingen teweegbrengen?

Iedereen! Zowel bedrijven, beleggers, consumenten als overheden, aan de hand van ons gedrag. We dragen niet enkel allemaal een enorme verantwoordelijkheid, maar ons gedrag zal ook bepalend zijn voor hoe snel er maatregelen worden genomen, en in welke vorm. Zoals president Obama al zei: 'Wij zijn de eerste generatie die de gevolgen van klimaatverandering aan den lijve ondervindt, en de laatste generatie die er iets aan kan doen.'

De politiek evolueert traag. Zal dit niet lang duren?

Op de COP 21 ondertekenden 195 landen in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs. Die landen kwamen overeen om plannen in te dienen om de wereldwijde gemiddelde stijging van de temperatuur te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius in vergelijking met het pre-industriële niveau, en om verdere inspanningen te leveren om de temperatuurstijging nog verder te beperken tot 1,5° C. Maar in 2018 tekenden slechts twintig staats- en regeringsleiders present op de COP 24, toen het IPCC zijn verslag presenteerde dat drie jaar ervoor was aangevraagd. Dat ondermijnt in grote mate de engagementen die de landen hebben

genomen op de COP21. Drie jaar later stelde de COP24 de engagementen van de landen na het Klimaatakkoord van Parijs op de proef. De wereldleiders begrepen de urgentie van de situatie niet volledig, aangezien bepaalde landen de impact reduceerden van de bevindingen van het IPCC-verslag door het rapport niet te 'verwelkomen'.

In welke vorm dan ook, de veranderingen zijn op til. Als we geen actie ondernemen, zal het probleem alleen maar nijpender worden. Hierdoor zullen bedrijven, beleggers en bevolkingen steeds minder kunnen plannen. Secretaris-generaal van de VN, Antonio Guterres, zei in mei 2019: 'Klimaatverandering is een stuk sneller dan wij'. Landen en regelgevers hebben al veranderingen doorgevoerd die aanzienlijke effecten hebben en zullen hebben op bedrijven en andere actoren, maar gewoon niet snel genoeg om de BKG-uitstoot af te remmen.

Waarom moet ik mij nu zorgen maken over mijn beleggingen, wanneer politici nog geen fundamentele veranderingen doorvoeren?

De nieuwe generatie vraagt verandering en dwingt deze zelfs af. Die doet ook nog andere dingen dan gewoon betogen voor het klimaat (Global Climate Strike for Future op 15 maart, Flygskam beweging, enz.). Indien onze verantwoordelijkheid naar onszelf en onze kinderen toe geen oplossingen oplevert, zullen de gevolgen voor onze wereldeconomie binnenkort veranderingen vereisen. Volgens onderzoekers zullen de gecombineerde kosten van klimaatverandering en luchtvervuiling tegen 2030 ruimschoots verdubbeld zijn tot 3,2% van het wereldwijde bbp. Hoe groter deze gevolgen, hoe duurder ze worden voor onze maatschappij en economie. De verrassingen zullen des te dramatischer zijn, en de oplossingen des te urgenter. Met of zonder ruimere politieke of maatschappelijke wil beperken de regelgevers nu al de uitstoot. Het evalueren van de energieomslag kan nu al bepaalde negatieve verrassingen voorkomen.

Hoe staat het met niet-klimaatgerelateerde beleggingen?

Er bestaan geen niet-klimaatgerelateerde beleggingen! We herhalen ons misschien nogmaals, maar klimaatverandering beïnvloedt de volledige waardeketen van onze wereldeconomie, in welke sector dan ook. Uiteenlopende sectoren zoals softwareontwikkeling, hotels en toerisme of sport worden beïnvloed door deze megatrend, het gaat verder dan alleen energieopwekking, olie en gas en landbouw. Het beoordelen van klimaatrisico is een bijkomende factor geworden in het analyseren van beleggingsrisico's en -kansen, die steeds belangrijker wordt. Het maakt deel uit van onze fundamentele analyse bij Candriam.

Hoe kan ik beleggen met het oog op klimaatverandering? En wat is de plaats van de energieomslag in dit verhaal?

Er bestaan twee mogelijke antwoorden op klimaatverandering, namelijk klimaatmitigatie en -adaptatie. Binnen klimaatmitigatie zijn energie-efficiëntie en -omslag de belangrijkste factor. Dat betekent dat de wereldeconomie evolueert naar energiebronnen die minder of zelfs geen broeikasgassen uitstoten. Ons bestaande energiestelsel is een complex systeem van technologieën, bestaande activa en investeringen, regelgeving en maatschappelijke uitdagingen. Energie-efficiëntie op zich zal moeten zorgen voor 44% van de reductie van de wereldwijde BKG-uitstoot die nodig is om het 2° C scenario te bereiken. De mitigatie van klimaatverandering geeft aanleiding tot risico's die uiteraard variëren van sector tot sector. De energieomslag kan het gebruik van fossiele brandstoffen reduceren, autobouwers zullen aankijken tegen strengere uitstootbeperkingen voor hun producten, terwijl zowel bestaande als nieuwe gebouwen de energieconsumptie en -uitstoot zullen moeten aanpakken. Beleggingskansen voor de energieomslag en klimaatmitigatie omvatten energie-efficiëntie, opslag en hernieuwbare energie. Bedrijven in de kapitaalgoederensector kunnen mogelijk oplossingen ontwikkelen, denken we maar aan energie-efficiënte industriële automatisering, slimme netwerken om het energiebehoud te optimaliseren en nieuwe technologieën voor energieopslag om het probleem op te lossen van de onregelmatige bevoorrading van zonne- en windenergie en waterkracht.

Deze technologieën zullen zorgen voor een domino-effect, en samen langetermijnoplossingen creëren voor de klimaatverandering. Zo kunnen technologieën voor energie-efficiëntie het energieverbruik reduceren, maar kunnen ze de noodzaak van de decarbonisering niet aanpakken. Anderzijds zal hernieuwbare energie alleen niet volstaan om aan de energievraag te voldoen, zeker indien we er niet in slagen om het gebruik efficiënt te beheren en op te slaan.

We hebben een kritiek omslagpunt bereikt, aangezien de planeet de mijlpaal van 1°C opwarming al heeft overschreden. We zitten op maar 0,5°C van een onbekend scenario. Dan is adaptatie mogelijk geen optie meer. Inspanningen voor klimaatmitigatie en -adaptatie moeten gecombineerd worden om de klimaatverandering tegen te gaan. Klimaatadaptatie hangt nauw samen met klimaatmitigatie. Een voorbeeld van die nauwe samenhang is de landbouwsector, die sterk bijdraagt tot de klimaatverandering en er tezelfdertijd bijzonder kwetsbaar voor is. De volledige agrovoedingsketen is verantwoordelijk voor minstens 25% van de BKG-uitstoot in de EU. Gewassen zijn echter bijzonder vatbaar voor extreme weersomstandigheden, en andere onderdelen van klimaatverandering. Klimaatverandering heeft geleid tot tegenstrijdige gevolgen, zoals enerzijds te veel water en anderzijds te weinig. Een bepaalde opportuniteit van klimaatadaptatie bestaat in de ontwikkeling en verkoop van zaden voor gewassen die resistent zijn aan droogte. Een ander probleem inzake klimaatadaptatie en een beleggingskans bestaat uit de aanpassing aan toegenomen overstromingen. Een stadion op Yokohama werd op poten gebouwd, zodat het overvloedige overstromingswater kan wegvloeien. Kopenhagen heeft een beheerplan voor wolkbreuken op punt gezet, dat nieuwe groene ruimtes omvat en waterwegen om plotse overstromingen het hoofd te bieden.

Waarom bent u zo gepassioneerd over het integreren van klimaatverandering in de beleggingsanalyse?

De nieuwe generatie vraagt verandering en dwingt deze zelfs af. De originele ondertekenaars van de Principes voor Verantwoord Beleggen van de VN in 2006, waaronder Candriam, hebben

de PRI in het leven geroepen omwille van zowel praktische financiële overtuigingen als omwille van ethische redenen. Deze honderd oprichters, en de meer dan 2000 ondertekenaars die er momenteel zijn, delen de overtuiging dat we door het integreren van ecologische overwegingen in het beleggingsbeheer betere voor risico gecorrigeerde rendementen kunnen neerzetten.

Er is al veel bereikt, maar er is nog heel wat te doen, opdat beleggers de resultaten zouden kunnen evalueren en vergelijken. De PRI heeft talrijke samenwerkingsverbanden opgeleverd om klimaatverandering en andere ESG-factoren bij het beleggen te kwantificeren, denken we maar aan de Task Force on Climate-Related Financial Disclosures. Meer dan 100 CEO's hebben dit initiatief openlijk gesteund. In 2017 implementeerde de TCFD vrijwillige en consistente reporting rond klimaatveranderingsrisico's voor bedrijven. Zo kunnen ze informatie bezorgen aan beleggers en andere partijen, hoewel er geen deadline werd vooropgesteld voor de aanname ervan.

Waarom Candriam?

De nieuwe generatie vraagt verandering en dwingt deze zelfs af. Onze naam alleen al zegt het: Candriam, Conviction and Responsibility in Asset Management. We hebben meer dan twintig jaar ervaring in het beheren van ESG-beleggingen, en een intern ESG-researchteam sinds 2005. Het integreren van ESG financiële risico's en kansen behoort tot ons DNA als beleggers.

Iedereen binnen dit bedrijf houdt rekening met de risico's en kansen van klimaatverandering, aangezien deze deel uitmaken van alle facetten van onze economie en financiële markten.

De energieomslag: ordelijk of chaotisch?

Het probleem, of het nu traag of snel evolueert, is er nu eenmaal, en de oplossingen voor de energieomslag worden ontwikkeld. Indien er wordt samengewerkt, kunnen de oplossingen er snel komen en gecoördineerd zijn; indien er niet gestructureerd wordt gewerkt, zullen de oplossingen en bijgevolg ook de risico's en kansen een bont allegaartje zijn. Indien de politici traag handelen, zullen de ondernemingen en beleggers het heft in handen nemen. Toen president Trump de steun van de US aan het Klimaatakkoord van Parijs in 2017 introk, publiceerden de CEO's van belangrijke Amerikaanse bedrijven zoals Apple, Google, Intel, Morgan Stanley, Hewlett Packard, Levi Strauss en andere onmiddellijk een brief waarin ze hun steun voor het akkoord bevestigden, en zeiden dat 'Door de markten voor innovatieve technologieën uit te breiden, zorgt het Klimaatakkoord [van Parijs] voor banen en economische groei'.

Klimaatverandering is een onderdeel van ons leven. De energieomslag en andere matigingsinspanningen zijn er. Er wordt gestreefd naar adaptatiestrategieën. Hoe onzekerder de timing, hoe belangrijker het wordt om de risico's en kansen van klimaatverandering te integreren in alle beleggingsanalyses.

115 miljard €

activa in beheer op
31 december 2018

550+

experten
tot uw dienst

20 jaar

Koploper in
duurzaam beleggen

Dit document wordt louter ter informatie verstrekt. Het vormt geen aanbod tot aan- of verkoop van financiële instrumenten en houdt geen beleggingsadvies in. Het bevestigt ook geen enkele vorm van transactie, tenzij dit uitdrukkelijk werd overeengekomen. Hoewel Candriam de gebruikte gegevens en bronnen met veel zorg selecteert, kunnen fouten of weglatingen niet a priori worden uitgesloten. Candriam kan niet aansprakelijk worden gesteld voor enig direct of indirect verlies als gevolg van het gebruik van dit document. De intellectuele eigendomsrechten van Candriam dienen te allen tijde nageleefd; de inhoud van dit document mag niet worden gereproduceerd zonder voorafgaande schriftelijke goedkeuring.

Candriam raadt beleggers aan om op zijn website www.candriam.com het document "Essentiële Beleggersinformatie", de prospectus en alle overige relevante informatie te raadplegen alvorens te beleggen in een van zijn fondsen, met inbegrip van de netto inventariswaarde. Deze informatie is beschikbaar in het Engels of in een plaatselijke taal van elk land waar het fonds verhandeld mag worden.

CANDRIAM. INVESTING FOR TOMORROW.
WWW.CANDRIAM.COM

CANDRIAM
A NEW YORK LIFE INVESTMENTS COMPANY